

of training and learning at Marriott corporation hotels. The learning within hotels is traditionally considered as on-the-job training. It has been shown that it covers a number of topics which have been grouped into the following categories: introduction training, comprehensive legislative training, corporate value training, department training, cross-cultural and managers and supervisors' training. The article dwells upon the introduction or orientation hotel employees' training which is addressed to either newly employed or to the newly removed to a higher position. The analysis of the content is illustrated with the examples of the most effective and popular curricula in Marriott.

In conclusion, there have been identified the advantages which this learning gives to the society, organization and to the employee. It has been found out that in the current situation the content of hotel employees' learning has radically changed and can fully satisfy their educational needs.

Key words: *employees' learning, training, hotel corporation, curricula analysis.*

Bibliography

1. Goncharenko S.U. Ukrayinskyj entcyklopedychnyj slovnyk / S.U. Goncharenko. – Rivne: Volun'ski oberehy, 2011. – 552 s.

2. Yang X. The importance of staff training in the hotel industry: case study: Renaissance ShanghaiYuyuan hotel: Degree Program of Hotel and Restaurant Business / X. Yang. – Vaasan University of Applied Sciences, 2010. – 57 p.

3. HR: Marriott employee training and development programs; by HMA Administrator. – 2010 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: 24.08.2014 <<http://hma.hotelworldasia.com/content/hr-marriott-employee-training-and-development-program>>. – Zagol. z ekranu. – Mova angl.

4. The Marriott way: the HR practices [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: 24.10.2014 <<http://www.icmindia.org/casestudies/catalogue/>>. – Zagol. z ekranu. – Mova angl.

5. SolankiH. A.V. The Marriott-Training Methods / Hazel-Ann Victoria Solanki // Scribd, 2013 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: 24.08.2014 <<http://ru.scribd.com/doc/125739931/The-Marriott-Training-Methods>>. – Zagol. z ekranu. – Mova angl.

УДК 374.7

Вихруц Анатолій Володимирович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психологічних та педагогічних дисциплін Тернопільського національного економічного університету
E-mail: andragogika@ukr.net

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У ПОЛЬЩІ: МИНУЛЕ І МАЙБУТНЄ

У статті проаналізовано історичні особливості освіти дорослих у Польщі. З позицій системного підходу, педагогічної персонології розглядається вплив політичних, соціальних, економічних та інших чинників на організацію освітнього процесу у Польщі. Підкреслено важливість продуманої освітньої політики, фінансового забезпечення польської освіти. Наголошено, що андрагогіка проходить традиційний для гуманітарних наук своєрідний кризовий період.

Ключові слова: освіта дорослих, андрагогіка, педагогічна персонологія, Польща.

Історія Польщі має так багато подібних аспектів з Україною, що не потрібно додаткових аргументів для актуалізації компаративістичних досліджень. У той же час сучасні реалії дозволяють ставити питання про стрімкий розвиток сусідньої держави, що зокрема проявляється у збереженні історичних традицій, продуманій освітній політиці, визначенні пріоритетів, порівнянні вітчизняних досягнень із зарубіжним досвідом, належній системі фінансування, яка значно випереджує українські реалії, але відстає від багатших європейських країн, удосконаленні змісту освіти, модернізації системи науково – методичного забезпечення. Не є винятком і освіта дорослих. Ця тема заслуговує окремого монографічного дослідження. Спробуємо окреслити лише найважливіші, на нашу думку, аспекти.

У концентрованому вигляді досліджувана проблема достатньо повно представлена в унікальному документі з красномовною назвою «Репорт про інтелектуальний капітал Польщі». Цей аналітичний документ, підготовлений групою експертів за прикладом Швеції (1999 р.), Ізраїлю (2000 р.), Тайваню (2003 р.), передбачає прогностичну оцінку чотирьох основних аспектів: людський капітал, який сконцентрований у вигляді освіти, життєвому досвіді, вміннях поляків; структурний капітал нагромаджений в елементах інфраструктури народної системи освіти, наукових центрах, телеінформаційній інфраструктурі, інтелектуальній власності; суспільний капітал нагромаджений в нормах поведінки, поваги, співпраці; реляційний капітал обумовлений рівнем інтеграції з глобальною системою господарювання, привабливістю для інвесторів та туристів [11, с. 22].

Відверто визнані виклики, які виникли перед країною на початку нового століття. Значна їх кількість має безпосереднє відношення до освіти дорослих: неефективна прородина політика, недостатній інноваційний потенціал навчальних закладів, низький рівень професійної активності «сеньйорів», недостатня професійна мобільність, низький рівень освітньої активності дорослих [11, с. 141]. Чітке виокремлення проблемних питань дозволив активізувати пошук шляхів їх ефективного вирішення.

Зауважимо, що актуальність окреслених питань визнається провідними фахівцями. Не випадково нобелівський лауреат Роберт Фогель в інтерв'ю для польського журналу «Wprost» підкреслив, що темп життя зріс у 8 разів, для впровадження інновацій, економічного розвитку, нових технологій, вирішальне значення має наявність у будь-якій країні 1/3 висококваліфікованих працівників. Хоча папа Іван Павло II на запитання журналістів: «Скільки людей працює у Ватикані?» – жартома відповів: «Думаю, що половина» проблема ефективності, значимості професіоналізму на кожному робочому місці зростатиме з кожним роком, а точніше: вона вже зростає з кожним днем.

Наголосимо, що характерною ознакою Польщі є багатовіковий

досвід освіти дорослих, у тому числі в умовах багаторічного національного поневолення. Була вибудована багаторівнева система захисту національних інтересів, починаючи від етнопедогогіки, педагогічної культури і традиційних цінностей у сім'ї, завершуючи народними університетами, таємними навчальними закладами, використанням кожної можливості (яскравий приклад – Кременецький лицей) для проведення системної освітньої діяльності.

Характерно, що поневолювачі навіть не приховували своїх інтересів. Теоретичні постулати про державне управління, святковий фасад правлячих резиденцій здебільшого не мали нічого спільного з істинними мотивами і конкретними діями коли мова йшла про збереження влади, національні, політичні, фінансові пріоритети. Як приклад, можна розглядати стосунки Пруссії до поділу Польщі. Х. Коцуй, який досліджував цю проблему на основі маловідомих джерел, звернув увагу, що 19 травня 1791 р. король Пруссії привітав поляків з прийняттям Конституції (3 травня), та побажав їм успіхів. Однак уже за декілька місяців відкрив істинні наміри, написавши у листі, що підтримка Польщі шкодить його інтересам, є загрозою для його народу, не лише з погляду, що 7 млн. поляків значно перевищували людські ресурси Саксонії (2 млн.), але із врахуванням намірів Росії, яка, на його думку, для вирішення проблеми використає насамперед корупцію [10].

Зауважимо, що це не виняток, а жорстка правда і практика управління державою. Відверто про це напише пізніше Бісмарк. І якщо в 1862 р. він цинічно писав (мабуть приватно) про ставлення до Польщі: «Особисто я співчуваю їхній ситуації, та якщо ми хочемо існувати, ми не можемо діяти інакше, ніж знищити їх. Нема чого нарікати на вовка, що Господь зробив його таким, як він є, але це не означає, що ми не повинні вбивати його, де тільки можемо» [4].

Більше того, історик Норман Дейвіс, який використав вищеназаний фрагмент, підкреслив факт привселюдного виступу в 1867 р., коли Бісмарк жорстоко заявив: «Річ Посполита була знищена внаслідок не так дій іноземців, як незбагненої беззартісності тих індивідів, що презентували польську націю, коли вона була зламана... Участь німців у каліченні Польщі була необхідною поступкою закону самозбереження» [4, с. 542].

Отто-Едуард Леопольд фон Бісмарк-Шенгаузен, пруський прем'єр від 1862 р. і рейхсканцлер (1871 – 1890 рр.), відверто і привселюдно заявляв, пояснюючи суть політики щодо Польщі: «Якщо ви опротестовуєте право завоювання, ви не читали історії власної країни... Німецькі фермери, машини й підприємства посприяли розвиткові сільського господарства та економіки. Залізниці й добрі шляхи піднесли загальний добробут... Школи, організовані за німецьким взірцем, дають початкову освіту польським дітям. Гімназії навчають вищих наук не припустимими, механічними методами отців-єзуїтів, а надійним німецьким способом, що дає людям змогу думати самостійно». Ця теза,

проголошена в 1867 р., мала одну неточність: надто високу ціну за участь у технічному прогресі розвинутої Прусії. Вже в 1872 р. «міністерський указ зробив німецьку мову обов'язковою в усіх державних школах, винятком було тільки релігійне навчання. Польську мову заборонили навіть як іноземну мову, і її не можна було вживати, як давніше, для викладання німецької мови польським дітям. Учителям заборонили приєднуватися до польських і католицьких товариств, їм пропонували фінансові стимули, так звані Ostarkenzulagen, за роботу в німецьких округах. Усі випускники, зокрема і священники, мали складати іспити з німецької культури. 1876 р. німецька мова стала примусовою в усіх судах, в усіх урядових установах – від пошти до квиткових кас на залізничних вокзалах. Посуворішали закони про іміграцію й дозвіл на проживання. 1885 р. пруська поліція вигнала 30000 поляків і польських євреїв, які не мали належних документів» [4, с. 542-544].

Перед першою світовою війною «назви вулиць, офіційні вивіски, навіть на цвинтарях і в громадських убиральнях, були онімечені» [4, с. 548].

Цікаво, що сказав би успішний політик 25 лютого 1947 р., коли скасовували Пруську державу. Слова Бісмарка в ХІХ ст. не розходилися з ділом. Він мав рацію, коли підкреслював значимість німецької культури, належне правосуддя, поліпшення становлення селян, розвиток міст, шляхів, залізниць, освітніх закладів, притулків... Але знову і знову повторюючи тезис про «ганебно незадовільне польське врядування» Бісмарк промовчав про ціну участі в досягненнях німецької культури.

З позицій оцінки ефективності управлінських рішень результат їх був традиційним. Стрімке зростання національної свідомості, ненависть за приниження, націоналізм, пошук першої-ліпшої нагоди для помсти. І не випадково історик Норман Дейвіс використовує цитату з творів О. Блока щодо Росії та Польщі [4]:

*Коперник там лелеєт мєсть,
Склоняєсь над пустою сферою...
«Мєсть, Мєсть!» – в холодном чугує
Звенит как эхо над Варшавой.*

У цей же час Марія Конопницька дасть відповідь німецькій політиці словами, які відомі більшості поляків:

*Не плює німець нам в обличчя,
Не онімечить нам дітей,
Як гетьман – дух нас вміть покличе
Врятує зброя від смертей.*

Ми використали цей приклад міжнародної політики, щоб показати вагомість мовленого слова, вагомість прийнятих рішень на найвищому рівні, які трансформувались на місцевому рівні, нерідко визначали долі народів і окремих людей.

Для розуміння причин і наслідків важливо звернути увагу на маловідомі статистичні матеріали, які підтверджують вигідність капіталовкладень в освіту. На думку відомого економіста А. Моршалья, економічна цінність одного генія в промисловості більша від витрат, які

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. Випуск 2 (9) 2014

необхідні для виховання тисячі людей. Більше того, для поліпшення матеріального добробуту народу, в першу чергу необхідно вдосконалювати школи. Більшість країн вирішили проблему обов'язкової початкової школи ще в XIX столітті. Результати очевидні [2].

Таблиця 1

Неписьменність у різних країнах світу (1900 – 1905 рр.)

Назва країни	Кількість неписьмених на 1000 осіб
Швейцарія	0
Німеччина	20
Швеція	21
Бельгія	22
Великобританія	80
США	107
Франція	150
Австрія	356
Угорщина	478
Росія (1897)	747

Таблиця 2

Національний дохід у різних країнах світу

Назва країни	Національний дохід (за Мюльголем)
США	309
Великобританія	299,3
Франція	268,5
Бельгія	239,1
Швеція	199,2
Німеччина	190,9
Норвегія	183
Швейцарія	160
Австро-Угорщина	135,7
Італія	109,3
Росія	66,4

Про увагу до даного питання свідчать витрати на одного учня в різних країнах.

Таблиця 3

Витрати на одного учня у різних країнах світу

Назва країни	Витрати на одного учня
США	50 крб. 80 коп.
Швейцарія	28 крб. 40 коп.
Прусія	22 крб. 70 коп.

Англія	21 крб. 60 коп.
Норвегія	18 крб. 40 коп.
Швеція	17 крб. 70 коп.
Японія	6 крб. 20 коп.
Франція	2 крб. 70 коп.
Росія	1 крб. 20 коп.

Відзначимо, що ця робота переслідувала не благодійну мету, а базувалась винятково на економічних інтересах. Американський департамент народної освіти після опитування керівників заводів і фабрик прийшов до висновків, що значні витрати викликані неможливістю використання складного обладнання робітниками з низьким рівнем освіти [2]. Згідно із законом довгої хвилі, фінансування освіти дітей, ставлення до вчителів, підтримка освіти дорослих визначатимуть розвиток країни на десятиліття.

Особливо варто відзначити діяльність 26 народних університетів, які діяли в Польщі перед війною.

Характерно, що навіть під час гітлерівської окупації освіта дорослих залишається в центрі уваги. Лекції, зустрічі з представниками інтелігенції, огляд підпільних видань, підготовка інформаційних бюлетенів, поширення інформації зарубіжних радіопередач, нелегальні концерти, вечори поезії, організація курсів, діяльність Відділу Освіти Дорослих, робота двох підпільних народних університетів, патріотичні дискусії, створювали відповідне духовне наповнення, забезпечувало ідейну і духовну підтримку. Навіть в умовах концентраційних таборів проводилось ознайомлення полонених з питаннями історії та літератури, з допомогою міжнародних організацій вдалося провести декілька конкурсів з питань права, педагогіки, а також живопису [8, с. 76-77].

Окремої уваги заслуговує освітня діяльність серед інтернованих військових, зокрема в Швейцарії [8, с. 77].

У повоєнні роки увага науковців до проблеми освіти дорослих не зменшується. Достатньо сказати, що «Бібліографія освіти дорослих», опублікована в 1957 – 1971 рр. нараховувала 1300 праць, а бібліографія за період 1971 – 1995 рр. нараховувала вже 7360 позицій [8, с. 38].

Враховуючи той факт, що завдання науки є не лише опис явища, пояснення причин і наслідків, але й прогностична оцінка, передбачення розвитку подій важливо визначити перспективні напрямки досліджень. На нашу думку, андрагогіка проходить традиційний для гуманітарних наук своєрідний кризовий період, який проявляється в появі значної кількості теоретичних концептів, автори яких не встигають за динамічними змінами, характерними для сьогодення. Це проявляється в нечіткості системи базових понять, автономізації науки від споріднених галузей, певне відставання системи методичного забезпечення, незначна кількість конкретних практичних рекомендацій, некритичне запозичення форм і методів роботи з педагогіки, орієнтованої на роботу з дітьми.

Важливе місце для подальшого наукового пошуку має «смишлориттевий вибір особистості (осмисленість життя, емоційна насиченість життя, визначеність майбутнього, задоволеність самореалізацією, віра в керованість життя, здатність керувати подіями власного життя» [1, с. 175]. Ці питання набувають особливої ваги в процесі розуміння дорослою людиною проблеми її неминучої біологічної приреченості. Зауважимо, що психологічні та педагогічні аспекти смерті краще проаналізовані в художній літературі (Л. Толстой), а також поодинокі філософські узагальнення. Щоправда, до наших днів неперевершеними залишаються висновки Епікура про недоцільність страху перед смертю, так як « коли ми є, її немає, а коли вона є, немає нас», а також гордий висновок Епіктета, щодо постійної готовності зустріти смерть, однак якщо «вона прийде ввечері, то в даний час я снідаю, бо прийшов час сніданку».

Вдалими є пропозиції щодо необхідності створення нової моделі освіти дорослих, оскільки «реальне життя показує, що у дорослих мають місце дискретні освітні періоди, які виникають внаслідок впливу економічних, суспільних і політичних криз. Нова модель має передбачати місце і функції дорослих у системі освіти не лише як апріорно універсального суб'єкта з необмеженими здатностями, але й урахувати кризи психічного, соціокультурного розвитку людини, яка відчуває та усвідомлює певні сгоди, що перешкоджають її освіті й розвитку. Адже, опиняючись у реальній соціокультурній ситуації доросла людина, на відміну від дитини, перебуває у несприятливих умовах (професійна зайнятість, соціальна відповідальність, перенавантаження, низький рівень винагороди за роботу, постійна стресогенність), що створює необхідність збереження її фізичного, психічного і соціального здоров'я» [5, с. 370].

Пріоритетними, на нашу думку, будуть такі напрями:

1. Перспективною є педагогічна персонологія, спрямована на пошук закономірностей розвитку людини від пренатального періоду до старості та смерті.

2. Акмеологія побудована на основі індивідуальних відмінностей, сприятиме досягненню максимальних результатів для людей, які зацікавлені в особистісному зростанні.

3. Розвиток творчих здібностей, побудований на чесній позиції щодо латентного характеру механізмів самого процесу, сприятиме пошуку нових методик побудованих на основі врахування індивідуальних особливостей розвитку і сенситивних періодів життєдіяльності.

4. Педагогіка успіху як окремий розділ андрагогіки займе належне місце, з урахуванням переваг і загроз даного напрямку, готовності до подолання невдач.

5. Асертивність як право людини на свою позицію, автономію від зовнішніх впливів, право на помилку, власну систему цінностей, ставатиме дедалі популярнішим у педагогічній науці та практиці.

6. Емпатія, толерантність в умовах глобалізації стануть

невід'ємним елементом культури.

7. Самовдосконалення, самовиховання в умовах невеликих груп, об'єднаних спільними інтересами, переважатимуть за значимістю традиційні форми роботи з дорослими людьми.

8. Непрогнозовані конфлікти, тероризм, війни по новому ставлять проблематику психологічної стійкості людини, підготовку її до діяльності в екстремальних умовах.

9. Поступовий перехід до інформаційного суспільства, система Інтернет сприятимуть появі нових форм спілкування та професійного зростання.

10. Консультативна робота пов'язана з проблемами здоров'я, виховання дітей, вирішення професійних питань, організації дозвілля буде наповнена новим змістом та новими способами комунікації.

11. У роботі з дорослими людьми поряд з традиційними учителями і викладачами, дедалі більшої популярності набуватиме коучінг, про що переконливо свідчить популярність відповідних періодичних видань у Польщі, а також сотні різноманітних програм особистісного розвитку.

Література

1. Аніщенко О.В. Смысловиттєві орієнтації у професійній діяльності педагога: зб. наук. пр. / О.В. Аніщенко / В кн. Я – концепція академіка Неллі Ничкало у вимірі професійного розвитку особистості: зб. наук. пр. / редкол. І.А. Зязюн (голова), О.М. Отич та ін. – К.: НАПН України, 2014. – С. 174 – 179.

2. Вихруц А.В. Трудова підготовка учнів у загальноосвітніх школах України (XIX – початок XX століття) / А.В. Вихруц. – К: ККТНК, 1993.–173 с.

3. Вихруц А. В. Особистість у контексті педагогічної персонології / А.В. Вихруц / В кн. Я – концепція академіка Неллі Ничкало у вимірі професійного розвитку особистості: зб. наук. пр. / редкол. І.А. Зязюн (голова), О.М. Отич та ін. – К.: НАПН України, 2014. – С. 534 – 540.

4. Дейвіс Н. Боже ігрище. Історія Польщі / Норман Дейвіс. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. – 1080 с.

5. Лук'янова Л.Б. Освіта дорослих у сучасному українському науковому дискурсі / Л.Б. Лук'янова / В кн. Я – концепція академіка Неллі Ничкало у вимірі професійного розвитку особистості: зб. наук. пр. / редкол. І.А. Зязюн (голова), О.М. Отич та ін. – К.: НАПН України, 2014. – С. 364 – 371.

6. Психологічна культура особистості: управлінська діяльність / за ред. А. Вихруца, Л. Орбан-Лембрик, Й. Шемпрух. – Тернопіль: Крок, 2011. – 276 с.

7. Рассел Б. Історія західної філософії / Б. Рассел. – К.: Основи, 1995. – 759 с.

8. Aleksander T. Andragogika / T. Aleksander. – Radom; Kraków, 2009. – 456 s.

9. Gut J. Psychologia szefa. Szef to zawód / J. Gut, W. Haman. – Gliwice: HELION, 2009. – 297 s.

10. Kocój H. Dyplomacja pruska wobec II rorbiuru Polski / W ks. Na przełomie stuleci. Naród – Kościół – Państwo w XIX i XX w. / H. Kocój. – Lublin: Klub Inteligencji Katolickiej, 1997. – S. 89–97.

11. Raport o kapitale intelektualnym Polski / redakcja P. Bochniarz. – Warszawa: Centr. Obsługi Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, 2008. – 154 s.

12. Stelmach W. Władza i kierowanie. Teorie i praktyki biurokracji / W. Stelmach. – Warszawa: PLACET, 2010. – 224 s.

Vykrushch Anatolii – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Psychological and Pedagogical Disciplines, Ternopil National Economic University

E-mail: andragogika@ukr.net

ADULT EDUCATION IN POLAND: PAST AND FUTURE

Summary. *The paper analyzes historical features of adult education in Poland. Due to the system approach and educational personology the influence of political, social, economic and other factors on the organization of educational process in Poland is examined. Poland is pointed out as a country with rich adult education experience, including the years of national oppression. Attention is focused on the fact that a multilevel system to protect national interests, starting with Ethnopedagogics, pedagogical culture and traditional family values and ending with functioning of folk universities, secret educational institutions, which used all possibilities for systematic educational activities was built. The importance of deliberate educational policy and financial support of Polish education are underlined. Andragogics together with other traditional humanities is said to go through peculiar crisis. This period is known for appearance of a great number of theoretical positions that do not take into account the dynamic changes of the present; the lack of clarity in the system of basic concepts; the autonomy of science towards related industries; the lag of methodical provision in adult education; insufficient number of specific practical recommendations; the lack of critical approach towards borrowed forms and methods focused on work with children and other age groups.*

The expediency of Success Pedagogics as a separate section of Andragogics, prospects of educational personology aimed at searching patterns of human development from the prenatal period till old age and then to death, the urgency of coaching as a tool for personal and professional development of various categories of adults are substantiated. Perspective directions for future research on the history of adult education in Poland are suggested.

Key words: adult education, Andragogics, educational personology, Poland.

Bibliography

1. Anishchenko O.V. Smyslozhyttevi oriyentatsiyi u profesyniy diyal'nosti pedahoha / O.V. Anishchenko / V kn. Ya – kontseptsiya akademika Nelli Nychkalo u vymiri profesynoho rozvytku osobystosti: zb. nauk. pr. / redkol. I.A. Zyazyun (holova), O.M. Otych ta in. – K.: NAPN Ukrainy, 2014. – С. 174 – 179.

2. Vykrushch A.V. Trudova pidhotovka uchniv u zahal'noosvitnikh shkolakh Ukrainy (XIX – pochatok XX stolitтя) / A.V. Vykrushch. – K: KKTNK, 1993. – 173 s.

3. Vykrushch A.V. Osobystist' u konteksti pedahohichnoyi personolohiyi: zb. nauk. pr. / A.V. Vykrushch / V kn. Ya – kontseptsiya akademika Nelli Nychkalo u vymiri profesynoho rozvytku osobystosti: zb. nauk. pr. / redkol. I.A. Zyazyun (holova), O.M. Otych ta

in. – K.: NAPN Ukrainy, 2014. – С. 534 – 540.

4. Deyvis N. Bozhe ihryshche. Istoriya Pol'shchi / Norman Deyvis. – K.: Vyd-vo Solomiyi Pavlychko «Osnovy», 2008. – 1080 s.

5. Luk'yanova L.B. Osvita doroslykh u suchasnomu ukrayins'komu naukovomu dyskursi / L.B. Luk'yanova / V kn. Ya – kontseptsiya akademika Nelli Nychkalo u vymiri profesiynoho rozvytku osobystosti: zb. nauk. pr. / redkol. I.A. Zyazyun (holova), O.M. Otych ta in. – K.: NAPN Ukrainy, 2014. – S. 364 – 371.

6. Psykholohichna kul'tura osobystosti: upravlins'ka diyal'nist' / za red. A. Vykhrushcha, L. Orban–Lembryk, Y. Shemprukh. – Ternopil': Krok, 2011. – 276 s.

7. Rassel B. Istoriya zakhidnoyi filosofiyi / B. Rassel. – K.: Osnovy, 1995. – 759 s.

8. Aleksander T. Andragogika / T. Aleksander. – Radom; Kraków, 2009. – 456 s.

9. Gut J. Psychologia szefa. Szef to zawód / J. Gut, W. Haman. – Gliwice: HELION, 2009. – 297 s.

10. Kocój H. Dyplomacja pruska wobec II rorbioru Polski / W ks. Na przełomie stuleci. Naród – Kościół – Państwo w XIX i XX wieku / H.Kocój. – Lublin: Klub Inteligencji Katolickiej, 1997. – S. 89-97.

11. Raport o kapitale intelektualnym Polski / redakcja P. Bochniarz. – Warszawa: Centrum Obslugi Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, 2008. – 154 s.

12. Stelmach W. Władza i kierowanie. Teorie i praktyki biurokracji / W. Stelmach. – Warszawa: PLACET, 2010. – 224 s.

УДК 371.134

Данькевич Віта Григорієна – аспірант відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
E-mail: vitadan76@ukr.net

ІДЕЇ А.С. МАКАРЕНКА ЩОДО СТВОРЕННЯ КОЛЕКТИВУ ЯК УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

У публікації автор осмислює та аналізує теоретичний і практичний досвід А.С. Макаренка щодо формування цілеспрямованого, згуртованого, творчого, розумно побудованого колективу педагогів та вихованців, розкриває шляхи та засоби професійного розвитку особистості в колективі.

Ключові слова: педагогічна система А.С. Макаренка, організація колективу, етапи розвитку, професійний розвиток особистості.

У системі освіти України сьогодні домінує декларований державою індивідуальний підхід до навчання та виховання молодого покоління, покликаний забезпечити максимальний розвиток кожної особистості у соціальному середовищі. На жаль, на практиці такий підхід часто означає нехтування соціальним розвитком особистості, зменшення педагогічного впливу на становлення таких характеристик людини як колективізм, товариськість, здатність до взаємної відповідальності, спільної праці, взаєморозуміння та ін. Відзначимо, що перелічені та багато інших, притаманних людині як соціальній істоті характеристик, забезпечують не тільки її становлення та самореалізацію у соціальному середовищі, а й сталий розвиток та успішне функціонування усього суспільства як єдиного соціального організму, що існує на основі злагоди